

การวิเคราะห์ผลกระทบของความตกลงหุ้นส่วน เศรษฐกิจไทยกับญี่ปุ่น (Japan-Thailand Economic Partnership Agreement: JTEPA) ที่มีผลต่อภาคอุตสาหกรรมไทย An Analysis of the Effect of JTEPA on Thai Industries

- ดร. สมชาย ทาญศิริณ
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษประจำคณะเศรษฐศาสตร์
- มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
- และผู้ตรวจราชการ กระทรวงอุตสาหกรรม
- E-mail: harnhirun@yahoo.com

บทคัดย่อ

ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจไทยกับญี่ปุ่น (Japan-Thailand Economic Partnership Agreement; JTEPA) เป็นความคาดหวังของภาคอุตสาหกรรมที่จะได้ประโยชน์จากความตกลงนี้ ซึ่งการวิเคราะห์รูปแบบดุลยภาพรวมทั่วไป พบว่า การลดอัตราภาษีภายใต้ JTEPA จะส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริง (Real GDP) ของประเทศไทยเพิ่มร้อยละ 2.56 และการขยายตัวของการบริโภคภายในประเทศร้อยละ 3.45 ในขณะที่ญี่ปุ่นได้ประโยชน์น้อยกว่า โดยมีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 0.17 และการบริโภคเพิ่มเพียง 0.15 การศึกษายังพบว่า ภายหลังจากความตกลงมีผลใช้บังคับตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2551 แล้ว พบว่า โครงสร้างสินค้าอุตสาหกรรมไทยกับญี่ปุ่นมีการเกื้อกูลกันในระดับต่ำ และมีการค้าในอุตสาหกรรมเดียวกันมาก เนื่องจากสินค้าอุตสาหกรรมมีการแบ่งความชำนาญในการผลิตในรายละเอียดค่อนข้างมากในประเภทสินค้าเดียวกัน และผลการศึกษาสัดส่วนการค้าในรายการการค้าสินค้าอุตสาหกรรมระหว่างไทยกับญี่ปุ่นในช่วงก่อนและหลังจากที่ความตกลงมีผลใช้บังคับตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2551 ซึ่งให้เห็นถึงความเบี่ยงเบนทางการค้าระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่นในอัตราที่ไม่มากนัก ทั้งนี้ เนื่องจากทั้งสองประเทศมีข้อตกลงการค้าเสรีกับหลายประเทศ ทำให้ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบด้านภาษี

ศุลกากรมีไม่สูง โดยเฉพาะทั้งสองประเทศเป็นสมาชิกของความตกลง ASEAN-JAPAN ซึ่งจะมีขอบเขตของความร่วมมือกว้างขวางกว่า JTEPA และส่วนผู้ส่งออกไทยยังมีการใช้ประโยชน์จาก JTEPA ในการส่งออกในอัตราต่ำในช่วงสองปีที่ผ่านมา เนื่องจากความเข้าใจยังมีน้อยและการสร้างความสัมพันธ์ทางธุรกิจกับคู่ค้าญี่ปุ่นยังต้องใช้เวลา

คำสำคัญ: ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจไทยกับญี่ปุ่น การลดภาษีศุลกากร โครงสร้างการค้า เบื้องเบน ดุลยภาพทั่วไป

Abstract

The Japan-Thailand Economic Partnership Agreement (JTEPA) has had a great impact on the Thai manufacturing sector since it was put into force in late 2008. By employing the Multi-region General Equilibrium model, this study found that the removal of tariffs between Thailand and Japan creates an expansion of their Gross National product (GDP) and domestic consumption; GDP in Thailand increased by 2.56% and domestic consumption rose by 3.45%. Meanwhile, Japanese GDP and domestic consumption increased by 0.17% and 0.15%, respectively. As for trade creation and trade diversion, following the implementation of JTEPA, an increase in trade volume seems to be found in intra-industry trade rather than inter-industry trade. This reflects the fact that the complication and sophistication of industrial products has made specialization in these products more specific, and the specialization could be classified in the same industry. Regarding trade diversion, since both Thailand and Japan have engaged in many free trade agreements, the multiple agreements provide them with more choices for implementing international trade, although this will degrade the benefits on specific bilateral agreements, such as JTEPA on tariff deduction. This is confirmed by an interview with Japanese and Thai business communities, who said that they tend to make use of privileges offered by ASEAN-JAPAN rather than those in bilateral agreements when they export and import products to and from the ASEAN region. Moreover, it also needs considerable time for companies in both countries to understand each other and be able to establish business links between them. Hence, the full benefits of JTEPA on industry via trade creation and trade diversion might not become obvious over a short period of time.

Keywords: The Japan-Thailand Economic Partnership Agreement (JTEPA), Tariff Reduction, Trade Creation and Trade Diversion, General Equilibrium Model

1. คำนำ

ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (Japan-Thailand Economic Partnership Agreement: JTEPA) ที่เริ่มมีผลใช้บังคับตั้งแต่ปี 2550 เป็นความตกลงที่มีความสำคัญต่อประเทศไทยอย่างมาก เนื่องจากญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศไทยสูงทั้งในด้านการค้าและการลงทุน* และตลอดเวลาที่ผ่านมามีผลกระทบของความตกลง JTEPA ปรากฏให้เห็นในทุกภาคส่วนของเศรษฐกิจไทย โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมไทย ซึ่งก่อนที่จะมีการลงนามในข้อตกลงดังกล่าวคาดว่าจะได้รับผลกระทบในบางสาขา และในบางสาขาอาจจะได้รับผลประโยชน์จากการส่งออกและการนำเข้าสินค้าจากประเทศญี่ปุ่น อย่างไรก็ตาม การลดภาษีศุลกากรของทั้งสองประเทศต่อสินค้านำเข้าจากประเทศคู่เจรจานั้นอาจส่งผลประโยชน์และผลกระทบให้กับแต่ละสาขาแตกต่างกัน รวมทั้งขนาดและความรุนแรงของผลกระทบ เนื่องจากมีการทดแทนโดยสินค้านำเข้ามากขึ้น หรือการนำเข้าวัตถุดิบในราคาที่ต่ำลง นอกจากนี้ ราคานำเข้าที่ลดลงทำให้ผู้บริโภคมีสวัสดิการสังคมที่ดีขึ้น

อย่างไรก็ตาม สำหรับภาคอุตสาหกรรมไทยที่มีการส่งออกไปตลาดญี่ปุ่นจำนวนมากในแต่ละปี คาดหวังที่จะใช้ประโยชน์จากความตกลงดังกล่าวอย่างมากจากอัตราภาษีศุลกากรระหว่างทั้งสองประเทศ น่าจะช่วยให้ประเทศไทยสามารถส่งสินค้าที่ไทยมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบหรือมีความชำนาญไปญี่ปุ่น ขณะเดียวกันก็มีการนำเข้าสินค้า

หรือวัตถุดิบราคาถูกลงจากญี่ปุ่น อันจะทำให้อุตสาหกรรมไทยมีความสามารถในการแข่งขันได้มากขึ้น และเมื่อข้อตกลงการค้าเสรีไทยญี่ปุ่นมีผลใช้บังคับในระยะเวลาหนึ่งแล้ว จึงน่าจะสนใจอย่างยิ่งที่จะมีการศึกษาถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากผลที่คาดว่าจะได้รับในแต่ละสาขาอุตสาหกรรมจากข้อตกลง JTEPA กับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงในช่วงเวลาสองปีที่ผ่านมาที่ข้อตกลงมีผลใช้บังคับว่ามีความแตกต่างกันน้อยเพียงใด และอะไรคือสาเหตุสำคัญหากสาขาดังกล่าวไม่สามารถใช้ประโยชน์จากข้อตกลงดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาคอุตสาหกรรมสามารถใช้ในการกำหนดนโยบาย มาตรการ แผนการปรับตัว และแนวทางการแสวงหาประโยชน์ของภาคอุตสาหกรรมทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาวได้อย่างเหมาะสม

2. แนวคิดของการวิจัย

แนวคิดของการวิจัยครั้งนี้อาศัยทฤษฎีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของ Ricardo และพัฒนาออกมาเป็นรูปแบบการวิเคราะห์ที่ชัดเจนมากขึ้นโดย Heckscher-Ohlin โดยที่รูปแบบของการค้าระหว่างประเทศกำหนดโดยความชำนาญ (Specialization) ของแต่ละประเทศซึ่งถูกกำหนดจากความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของทรัพยากรที่เป็นปัจจัยการผลิตของแต่ละประเทศ และทั้งสองประเทศที่เปิดเสรีการค้าระหว่างกันจะมีสวัสดิการสังคมมากขึ้น และ Vernon (1966: 190-207) ได้พัฒนาการวิเคราะห์ Trade Creation และ Trade Diversion ภายใต้กรอบแนวคิดสหภาพศุลกากร

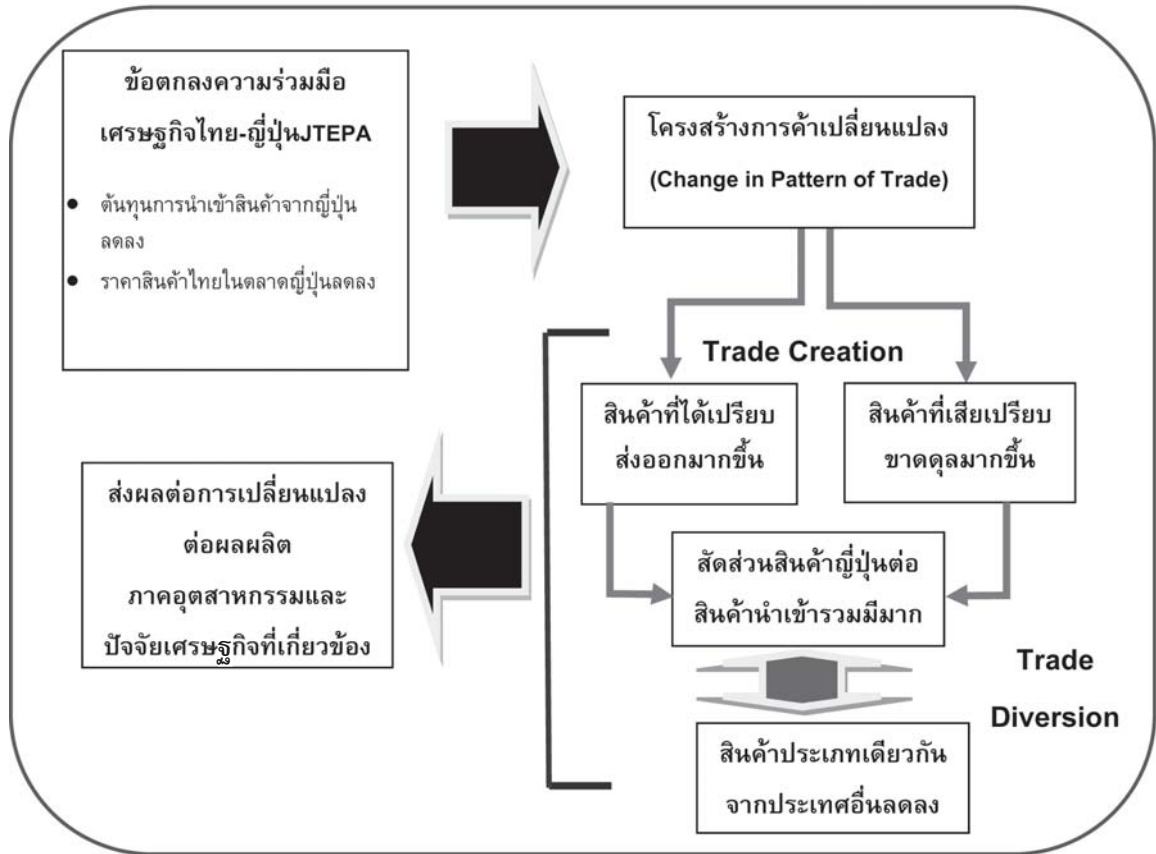
* ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีการลงทุนในประเทศไทยเป็นอันดับหนึ่งมากกว่า 20 ปี ในปี 2553 นักลงทุนญี่ปุ่นขอรับการส่งเสริมการลงทุนมากกว่า 40% ของผู้ขอรับการลงทุนทั้งหมด รองลงมา ได้แก่ สหรัฐอเมริกา EU และอาเซียน

(Custom Union) โดยอาศัยความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบทางด้านราคาเปรียบเทียบ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันสภาพการเปิดเสรีการค้าระหว่างประเทศมีความซับซ้อนทั้งมิติของขนาดสมาชิกที่มากกว่าสองประเทศ ทำให้มีปัญหาในการวิเคราะห์มากกว่าแต่เดิม ปัญหาดังกล่าวนี้ได้ถูกเรียกว่าเป็นปัญหาของ Spaghetti Bowl หรือ Spaghetti Regionalism (Freund, 2000: 4-15) ทำให้การวิเคราะห์ที่มีความซับซ้อนมากขึ้น นอกจากนี้ Krugman (2009: 54-87) มองจากแนวคิดของ Location Theory และ Gravity Theory ว่าหากความตกลงการค้าเสรีในภูมิภาคเดียวกันก็ทำให้ขนาดของ Trade Creation สูงมากกว่าความตกลงการค้าที่อยู่ต่างภูมิภาค ในทางตรงกันข้าม Grossman and Helpman (1991: 152-162) มองว่า Trade Diversion ในการรวมตัวแบบ Regional Integration สูงมากกว่าที่ควรจะเป็นเพราะประเทศสมาชิกเข้าร่วมกลุ่มทางเศรษฐกิจกับประเทศในภูมิภาคเดียวกันจากเหตุผลทางการเมืองภูมิภาคมากกว่าเหตุผลทางเศรษฐกิจ ในปัจจุบันเพื่อให้สามารถมองภาพของผลกระทบจากการทำข้อตกลงการค้าเสรีระหว่างประเทศครบถ้วนที่มีผลต่อการเพิ่มขึ้นของการค้าของประเทศสมาชิกจากราคาที่ลดลงเนื่องจากการลดภาษีศุลกากรของสินค้าระหว่างประเทศสมาชิกและการเบี่ยงเบนการค้าที่ประเทศสมาชิกจะลด

การค้ากับประเทศนอกกลุ่มความตกลงแล้วหันมานำเข้าจากประเทศในกลุ่มสมาชิกมากขึ้น* และนำไปสู่การกำหนดนโยบายการพัฒนาขีดความสามารถของภาคอุตสาหกรรมไทยเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จาก JTEPA อย่างเต็มศักยภาพ

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ในการศึกษาครั้งนี้มีข้อสมมติฐานที่ว่า การมีข้อตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดระหว่างไทยกับญี่ปุ่นทำให้โครงสร้างการค้าระหว่างประเทศของทั้งสองประเทศเปลี่ยนไป เนื่องจากต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับการค้าทั้งสองประเทศลดลง อาทิ การลดภาษีศุลกากรหรือการขจัดอุปสรรคการค้าที่มีใช้ภาษีศุลกากรทำให้ต้นทุนทางการค้าระหว่างสองประเทศลดลง ทำให้เกิดความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของการค้าของทั้งสองประเทศในการค้าขายระหว่างกันเอง ส่งผลต่อการขยายตัวทางการค้าระหว่างคู่สัญญาผ่านการเบี่ยงเบนทางการค้า (Trade Diversion) และการขยายขนาดทางการค้า (Trade Creation) เอง (ดูในภาพที่ 1) โดยสินค้าที่ไทยมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบน่าจะมีส่วนแบ่งในตลาดเพิ่มขึ้น เพราะเข้าไปแทนที่คู่แข่งในตลาดญี่ปุ่นมากขึ้น และในทางกลับกัน สินค้าที่ญี่ปุ่นมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบก็ควรจะมีส่วนแบ่งตลาดในประเทศไทยมากขึ้นเช่นกัน

* เนื่องจากราคานำเข้าโดยเปรียบเทียบลดลงหากนำเข้าจากประเทศสมาชิกของความตกลง เนื่องจากภาษีศุลกากรลดลงหรือยกเลิก

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิเคราะห์ผลกระทบ JTEPA ต่อภาคอุตสาหกรรมไทย

เครื่องมือการวิเคราะห์จะพิจารณาถึงผลกระทบของ JTEPA ที่ทำให้เกิดการลดต้นทุนการค้าทั้งในรูปแบบภาษีศุลกากรและมิใช่ภาษีศุลกากรอันจะส่งผลทำให้เกิดความเบี่ยงเบนทางการค้า (Trade Diversion) และการเพิ่มการค้า (Trade Creation) ระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่น โดยภายใต้ข้อตกลงดังกล่าวที่มีบทว่าด้วยการสร้างความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation) และการขจัดข้อยุ่งยากทางการค้าต่างๆ โดยเฉพาะการลดภาษีศุลกากร ซึ่งผลดังกล่าวจะทำให้ราคาเปรียบเทียบสินค้าอย่างเดียวกันในประเทศทั้งสองเปลี่ยนแปลง

ไป ราคาสินค้าที่ประเทศหนึ่งมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (Comparative Advantages) ก็จะมีราคาเปรียบเทียบ (Relative Price) ถูกลงก็จะสามารถส่งออกไปยังประเทศคู่สัญญาได้มากขึ้น ในขณะที่สินค้าที่มีความเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบ (Comparative Disadvantages) ก็จะมีราคาเปรียบเทียบสูงขึ้นทำให้ไม่สามารถแข่งขันกับอีกประเทศหนึ่งได้ทำให้มีการนำเข้ามากขึ้นและส่งผลต่อเนื่องทำให้ผลผลิตในประเทศลดลง อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในภาพรวมทางด้านสวัสดิการทางสังคม (Social Welfare) ประเทศอาจจะต้อง

มองถึงผลทางด้านความเบี่ยงเบนทางการค้าที่อาจเกิดขึ้นจากการทำสัญญาการค้าเสรีแบบทวิภาคี* โดยประเทศหันไปนำเข้าสินค้าชนิดเดียวกันแต่มีต้นทุนสูงกว่า

ขั้นตอนของการทำวิจัย

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาข้างต้น บทความนี้มีการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

1. วิเคราะห์ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของรายการสินค้าอุตสาหกรรมระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่น โดยใช้วิธีการ Revealed Comparative Advantage (RCA)** และทดสอบความเกือบลทางการค้าระหว่างกัน โดยวิธีการทดสอบ Rank RCA ของ Spearman's Rank Coefficient

2. วิเคราะห์การสร้างการค้าและความเบี่ยงเบนทางการค้า (Trade Creation and Trade Diversion) โดยใช้อัตราการขยายตัวของส่วนแบ่งตลาดของสินค้าอุตสาหกรรมไทยในตลาดญี่ปุ่นและสินค้าญี่ปุ่นในตลาดไทย เปรียบเทียบ 1 ปีก่อนและ 1 และ 2 ปี หลังจากความตกลงจะมีผลใช้บังคับ ในรายการสินค้าที่ทั้งสองประเทศมีสัดส่วนการค้าระหว่างกันสูง

3. วิเคราะห์ผลกระทบของการลดภาษีอุตสาหกรรมภายใต้ข้อตกลงความร่วมมือใกล้ชิดทางเศรษฐกิจไทยกับญี่ปุ่น (JTEPA) โดยวิธีการดุลยภาพมวลรวมแบบหลายประเทศ (Multi-country Computable General Equilibrium Model) ที่ครอบคลุม 113 เขตเศรษฐกิจ และ 57 อุตสาหกรรม ตามกรอบรูปแบบการค้าระหว่างประเทศของ GTAP (7.0)

4. วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคของการใช้ประโยชน์จากข้อตกลง JTEPA โดยการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งส่วนของไทยและส่วนของประเทศญี่ปุ่น

3. ผลการศึกษา

3.1 ผลการวิเคราะห์ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบก่อนมีความตกลงการค้า

การวิเคราะห์ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Advantages) ของสินค้าส่งออกทั้งสองประเทศจะใช้วิธีตามแนวคิด Revealed Comparative Advantage (RCA) ของ Balassa (1965: 99-123) โดยวัดค่า RCA index ใน

* Trade Diversion หรือความเบี่ยงเบนทางการค้าเกิดขึ้นเพราะการมีข้อตกลงการค้าเสรีอาจทำให้ราคาสินค้าจากประเทศที่ทำสัญญาด้วยมีราคาขายในประเทศถูกกว่า เนื่องจากมีการยกเลิกหรือลดภาษีศุลกากร แต่ราคานำเข้าที่ไม่รวมภาษีศุลกากรอาจจะแพงกว่าประเทศคู่แข่งแต่ไม่ได้รับการยกเว้นภาษีศุลกากร

** $RCA = (X_{ij} / X_i) / (X_{wj} / X_w)$

RCA คือ ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของสินค้า j ของประเทศ i ในประเทศ w

X_{ij} คือ มูลค่าการส่งออกของสินค้า j ของประเทศ i ไปประเทศ w

X_i คือ มูลค่าการส่งออกทั้งหมดของประเทศ i ไปประเทศ w

X_{wj} คือ มูลค่าการส่งออกสินค้า j จากทุกประเทศไปยังประเทศ w

X_w คือ มูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมด ไปยังประเทศ w

j คือ ประเภทสินค้าที่ส่งออก และ i คือ ประเทศผู้ส่งออกสินค้าแต่ละชนิด

w คือ ประเทศที่ต้องการศึกษา (w = 1,2 ; ประเทศไทยและญี่ปุ่น)

รายการสินค้าอุตสาหกรรมทุกประเภทรายการ (ตั้งแต่รหัส 25-99 ตาม Harmonized System (HS) Code) จำนวนทั้งหมด 73 รายการ ในช่วง 1 ปีก่อนที่ความตกลง JTEPA มีผลใช้บังคับ (พฤศจิกายน 2549 – ตุลาคม 2550) โดยใช้ฐานข้อมูลจาก Global Trade Atlas โดยเปรียบเทียบใน 4 มิติ กล่าวคือ หากค่า RCA ของสินค้าไทยมากกว่า 1 และ RCA ของญี่ปุ่นในรายการสินค้านั้นน้อยกว่า 1 แสดงว่าประเทศไทยได้เปรียบโดยเปรียบเทียบกับสินค้าญี่ปุ่นในรายการนั้น และในทางกลับกัน หาก RCA ของไทยน้อยกว่า 1 และ RCA ของญี่ปุ่นมากกว่า 1 ก็แสดงว่ารายการสินค้านั้น ญี่ปุ่นมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบต่อสินค้าไทย ซึ่งหากจะมองในเชิงกลยุทธ์แล้วรายการสินค้านี้น่าจะเป็นสินค้าที่เกื้อกูลกันระหว่างทั้งสองประเทศ แต่ถ้าหากรายการใดที่ RCA ทั้งสองประเทศมากกว่า 1 แสดงว่าทั้งสองประเทศมีความสามารถในการแข่งขันในสินค้านั้น และหาก RCA ของทั้งสองประเทศน้อยกว่า 1 ในรายการสินค้าใด แสดงว่า

ทั้งสองไม่สามารถแข่งขันได้ทั้งสองประเทศ*

ผลการวิเคราะห์จากดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Revealed Comparative Advantage Index: RCA) พบว่า ในภาพรวมสินค้าของไทยส่วนใหญ่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบสูงกว่าสินค้าญี่ปุ่น กล่าวคือ สินค้าอุตสาหกรรมไทยได้เปรียบสินค้าญี่ปุ่น 19 รายการ (สินค้าไทยมีค่า $RCA > 1$ และสินค้าญี่ปุ่น $RCA < 1$) สินค้าญี่ปุ่นมีความได้เปรียบสูงกว่าสินค้าไทย 12 ซึ่งรายการสินค้าในสองส่วนนี้แสดงให้เห็นถึงการเกื้อกูลกันของการค้าระหว่างทั้งสองประเทศคิดเป็นร้อยละ 42.47 ในขณะที่สินค้าที่ทั้งไทยและญี่ปุ่นมีลักษณะของความชำนาญในการผลิตที่คล้ายคลึงกัน จำนวน 42 รายการ หรือร้อยละกว่า 57.53 คือ มีความเชี่ยวชาญในการผลิตสินค้าเดียวกัน 3 รายการ ($RCA > 1$ ทั้งสองประเทศ) และไม่มีความเชี่ยวชาญในการผลิตสินค้าเหมือนกัน 39 รายการ ($RCA < 1$ ทั้งสองประเทศ) (ดูตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบระหว่างสินค้าไทยและญี่ปุ่น

A: สินค้าที่ไทยและญี่ปุ่นได้เปรียบในการแข่งขัน 3 รายการ	B: สินค้าที่ไทยได้เปรียบในการแข่งขัน แต่ญี่ปุ่นเสียเปรียบในการแข่งขัน 19 รายการ
<ul style="list-style-type: none"> - ยางและของที่ทำได้ด้วยยาง (40) - เครื่องปฏิกรณ์นิวเคลียร์ บอยเลอร์ เครื่องจักรฯ (84) - เครื่องจักรไฟฟ้า เครื่องอุปกรณ์ไฟฟ้า (85) 	<ul style="list-style-type: none"> - เกลือ กำมะถัน ดิน และหิน วัตถุจำพวกพลาสติก ปูนขาว และซีเมนต์ (25) - เอสเซนเชียลออยล์และเรซินอยด์ เครื่องหอม เครื่องสำอาง (33) - สารแอลบูมินอยด์ โมดิไฟด์สตาร์ช กาว เอมีไซด์ (35) - พลาสติกและของที่ทำได้ด้วยพลาสติก (39) - หนังดิบและหนังฟอก (41)

* โอกาสในการเปิดเสรีสินค้านี้ในความตกลงของทั้งสองประเทศมีน้อยมาก ถึงแม้ว่าอีกประเทศหนึ่งจะไม่มี ความชำนาญก็ตาม แต่ไม่ต้องการให้เป็นประเด็นทางการเมืองจากภายในประเทศและเป็นข้ออ้างในการขอเปิดเสรีสินค้านี้ของการเจรจาในความตกลงกับประเทศอื่นๆ ที่อาจมีความสามารถในการแข่งขันในรายการสินค้านี้ก็ได้

	<ul style="list-style-type: none"> - หนังสือที่พิมพ์เป็นเล่ม หนังสือพิมพ์ รูปภาพ (49) - กลุ่มสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม 6 รายการ (52 54 55 56 58 61) - รองเท้า (64) - ขนแข็งและขนอ่อนของสัตว์ปีกที่จัดเตรียมแล้วฯ (67) - ผลิตภัณฑ์เซรามิก (69) - อัญมณีและเครื่องประดับ (71) - ดินบุกและของทำด้วยดินบุก (80) - นาฬิกา (91) - สินค้าอื่นๆ (99)
<p>C: สินค้าที่ญี่ปุ่นได้เปรียบในการแข่งขัน แต่ไทยเสียเปรียบในการแข่งขัน 12 รายการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เคมีภัณฑ์อินทรีย์ (29) - ของที่ใช้ในการถ่ายรูป หรือถ่ายภาพยนตร์ (37) - เคมีภัณฑ์เบ็ดเตล็ด (38) - แก้วและเครื่องแก้ว (70) - เหล็กและเหล็กกล้า (72) - โลหะสามัญชนิดอื่น (81) - เครื่องมือเครื่องใช้ ของใช้มีคม (82) - ยานยนต์ (87) - เรือ และสิ่งก่อสร้างลอยน้ำ (89) - อุปกรณ์และเครื่องอุปกรณ์ที่ใช้ในทางทัศนศาสตร์ฯ (90) - เครื่องดนตรี รวมทั้งส่วนประกอบฯ (92) - ผลิตภัณฑ์เบ็ดเตล็ด (96) 	<p>D: สินค้าที่ไทยและญี่ปุ่นเสียเปรียบในการแข่งขัน จำนวน 39 รายการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ลินแร่ (26) - เชื้อเพลิงที่ได้จากแร่ น้ำมันแร่ และผลิตภัณฑ์ (27) - เคมีภัณฑ์และผลิตภัณฑ์ (28 30 31 32 34) - วัตถุระเบิด ผลิตภัณฑ์จำพวกดอกไม้เพลิง ดอกไม้ไฟ (36) - ผลิตภัณฑ์หนังและผลิตภัณฑ์จากไม้ (42 43 44 45) - กระดาษและผลิตภัณฑ์กระดาษ (46 47 48) - กลุ่มเส้นใยสิ่งทอ (50 51 53) - กลุ่มผลิตภัณฑ์สิ่งทอ (57 59 60 62 63) - เครื่องสวมศีรษะ, ส่วนประกอบของเครื่องสวมศีรษะ (65) - ร่ม ร่มปักกันแดด ไม้เท้า (66) - ของทำด้วยหิน พลาสติก ซีเมนต์ แอสเบสทอสฯ (68) - กลุ่มผลิตภัณฑ์เหล็กและโลหะอื่นๆ (73 74 75 76 78 79 83) - หัวจักรของรถไฟหรือรถราง รถที่เดินบนราง (86) - อากาศยาน ยานอวกาศ และส่วนประกอบของยาน (88) - อาวุธ กระสุน รวมทั้งส่วนประกอบฯ (93) - เฟอร์นิเจอร์ เติ่ง พูก ฐานรองพูก เมาะฯ (94) - ของเล่น ของเล่นเกม และของใช้ในการเล่นกีฬาฯ (95) - ศิลปกรรม ของที่นักสะสมรวบรวม และโบราณวัตถุ (97)

เป็นที่น่าสังเกตว่าสินค้าที่ญี่ปุ่นมีความสามารถในการแข่งขันนั้นเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ และอุตสาหกรรมที่ใช้ทุนและเทคโนโลยีอย่างเข้มข้น (Capital and Technical Intensive) ในขณะที่สาขาอุตสาหกรรมที่ไทยได้เปรียบญี่ปุ่นนั้นเป็นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรมและทรัพยากร (Agricultural and Resource Intensive) สำหรับอุตสาหกรรมที่ไทยได้เปรียบพร้อมกับญี่ปุ่นนั้น อุตสาหกรรมเหล่านี้ในประเทศไทยเป็นอุตสาหกรรมที่เป็นการลงทุนจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment: FDI) เกือบทั้งหมด ยกเว้นอุตสาหกรรมยางที่ประเทศไทยมีการส่งออกจำนวนมากในปีหนึ่งๆ โดยยางและผลิดยางของไทยมีมูลค่าการส่งออกอยู่ใน 5 อันดับแรกของการส่งออกเสมอมา ตลาดใหญ่ คือ จีน และอาเซียน ส่วนอุตสาหกรรมที่ไทยและญี่ปุ่นไม่มีความสามารถในการแข่งขันต่ำส่วนมากเป็นอุตสาหกรรมที่มีการใช้แรงงานมากที่ประเทศไทยเริ่มสูญเสียความได้เปรียบในช่วงหลัง อาทิ เสื้อผ้า ฯลฯ หรือเทคโนโลยีสูงในเฉพาะด้าน เช่น อากาศ วัตถุระเบิด หรือที่อุตสาหกรรมต้นน้ำสำคัญที่ประเทศไทยและญี่ปุ่นไม่มีวัตถุดิบ เช่น เหล็ก ฝ้าย และปิโตรเคมี

3.2 ผลการวิเคราะห์ความเกี่ยวเนื่องทางการค้าของไทยและญี่ปุ่น

เมื่อพิจารณาความเกี่ยวเนื่องทางการค้าสินค้าอุตสาหกรรมของไทยและญี่ปุ่น โดยพิจารณาความสัมพันธ์ของโครงสร้างทางการค้าระหว่างสองประเทศ เพื่อระดับความหนุนเสริม (Complementary) และการแข่งขัน (Competition/Substitution) ระหว่างสินค้าอุตสาหกรรมทั้งหมด 73 รายการ โดยวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ (Spearman's Rank correlation) ระหว่าง RCA ของไทยกับญี่ปุ่น หรือ RCA Rank Correlation ด้วยการนำ RCA ของสินค้าอุตสาหกรรม 73 รายการของไทยและญี่ปุ่นมาเรียงลำดับ แล้วคำนวณค่า Spearman's Rank Correlation ซึ่งผลการคำนวณ พบว่า ค่า Spearman's Rank correlation เท่ากับ 0.117 พบว่า ไม่สามารถปฏิเสธข้อสมมติฐานหลักที่แสดงว่า RCA ของสินค้าอุตสาหกรรมไทยในตลาดโลก และ RCA ของสินค้าอุตสาหกรรมญี่ปุ่นในตลาดโลกไม่มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 แสดงให้เห็นว่าความสามารถในการแข่งขันกันของสินค้าอุตสาหกรรมทั้ง 73 รายการของทั้งสองประเทศไม่มีความสัมพันธ์กัน แสดงว่าสินค้าอุตสาหกรรมของประเทศทั้งสองไม่มีทั้งการเกี่ยวเนื่องและการแข่งขันกันจนเห็นได้ชัด

ตารางที่ 2 ผลการคำนวณค่า RCA rank correlation ระหว่างไทยและญี่ปุ่นในสินค้าอุตสาหกรรม

Correlations			THAI	JAPAN
Spearman's rho	THAI	Correlation Coefficient	1.000	.117
		Sig. (2-tailed)	.	.324
		N	73	73
	JAPAN	Correlation Coefficient	.117	1.000
		Sig. (2-tailed)	.324	.
		N	73	73

ผลการทดสอบแสดงให้เห็นว่าในการค้าทั้งสองประเทศในสาขาอุตสาหกรรมนั้น อุตสาหกรรมไทยและญี่ปุ่นไม่ได้เกือกลงหรือแข่งขันกันอย่างมีนัยสำคัญ ความสามารถในการแข่งขันของทั้งสองประเทศในเวทีโลกไม่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันแต่อย่างใด แต่หากพิจารณาในส่วนของการค้าระหว่างกันเองของประเทศทั้งสอง พบว่า เป็นการค้าในอุตสาหกรรมเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เนื่องจากในยุคปัจจุบันผู้ผลิตได้สร้างความชำนาญเฉพาะอย่างลงไปในระดับผลิตภัณฑ์ในอุตสาหกรรมเดียวกันทำให้ไม่สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ของความสามารถในการแข่งขันที่เกือกลงกันอย่างมีนัยสำคัญ

3.3 ผลการวิเคราะห์การสร้าง (Trade Creation) และการทดแทน (Trade Diversion) ทางการค้าสินค้าอุตสาหกรรมระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ภายใต้ข้อตกลง

ในการพิจารณาผลกระทบก่อนและหลังที่ความตกลง JTEPA มีผลใช้บังคับในเดือนพฤศจิกายน 2550 จากตารางที่ 3 พบว่า หลังจากที่ไทยและญี่ปุ่นได้เปิดเสรีการค้าในปีแรก มูลค่าทางการค้าของสองประเทศได้เพิ่มสูงขึ้นจากช่วงเดียวกันของปีก่อนร้อยละ 16.27 กล่าวคือ จากมูลค่า 43,468 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เป็น 50,540 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยไทยมีการขยายตัวจากการส่งออกในปีแรกร้อยละ 15.38 ในขณะที่ญี่ปุ่นมีการขยายตัวจากการส่งออกในปีแรกร้อยละ 16.71

1) ผลกระทบทางการค้าสินค้าอุตสาหกรรมในภาพรวม

เมื่อเปรียบเทียบโครงสร้างการค้าระหว่างไทยและญี่ปุ่นในช่วงก่อนที่ความตกลง JTEPA มีผลใช้บังคับ และช่วงหลังที่ความตกลงมีผลใช้บังคับ พบว่า

ทั้งมูลค่าการค้าและสัดส่วนของสินค้านำเข้าจากไทยเข้าสู่ตลาดญี่ปุ่นน้อยกว่าก่อนมีความตกลง ถึงแม้ว่าหลังจากมีความตกลงการค้าเสรีแล้ว ราคานำเข้าจะต่ำลงเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งก็ตาม โดยก่อนความตกลง JTEPA สัดส่วนตลาดอุตสาหกรรมไทยในตลาดญี่ปุ่นเท่ากับ 2.6 และเหลือ 2.4 และ 2.47 ในช่วงหลังความตกลง 1 ปี และ 2 ปี ตามลำดับ ทั้งนี้อาจจะอธิบายเหตุผลได้หลายประการ โดยสาเหตุที่มูลค่าการนำเข้าที่ลดลงในช่วงปีที่สองหลังมีความตกลง JTEPA (พ.ย. 2551 - ต.ค. 2552) เป็นช่วงที่ภาวะเศรษฐกิจเกือบทุกประเทศได้รับผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจโลก ทำให้มูลค่าการค้าของโลกลดลง และปัจจัยสำคัญประการต่อมาสำหรับสัดส่วนการค้าที่ลดลง ก็คือ การที่ญี่ปุ่นและสมาชิกอาเซียนมีการลงนามความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจอาเซียน-ญี่ปุ่น (ASEAN-Japan Comprehensive Economic Partnership: AJCEP) ที่มีการเริ่มลงนามในเดือนมิถุนายน 2552 หลังจากมีการลงนามไปเมื่อวันที่ 11 เมษายน 2551 สินค้าส่งออกของไทยจะเผชิญการแข่งขันจากสมาชิกอาเซียนในตลาดญี่ปุ่นมากขึ้น เพราะโครงสร้างการส่งออกสินค้าของประเทศอาเซียนมีความคล้ายคลึงกับไทย จะทำให้ทุกประเทศในอาเซียนได้รับสิทธิประโยชน์จากการส่งสินค้าเข้าญี่ปุ่นอย่างเท่าเทียมกัน สินค้าที่ไทยเคยได้เปรียบจาก JTEPA จึงมีการแข่งขันรุนแรงขึ้น อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาเปรียบเทียบสัดส่วนการค้าทั้งสองประเทศระหว่างไทยกับญี่ปุ่นในช่วงหนึ่งปีและสองปีภายหลังจากความตกลง JTEPA มีผลใช้บังคับจะพบว่า สัดส่วนการค้าทั้งสองประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยสัดส่วนการนำเข้าสินค้าอุตสาหกรรมของไทยจากญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 2.40 เป็น 2.47

ในส่วนการนำเข้าสินค้าอุตสาหกรรมจากญี่ปุ่นของประเทศไทยก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 19.43 ในช่วงเวลา 1 ปีหลังจากความตกลงมีผลใช้บังคับเป็นร้อยละ 19.65 (ดูตารางที่ 3) ในอีกหนึ่งปีถัดมา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเบี่ยงเบนทางการค้าของประเทศทั้งสองมากขึ้นจากความตกลง JTEPA เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องถึงแม้จะไม่มากก็ตาม การที่สัดส่วนการค้าระหว่างทั้งสองประเทศในระยะแรกของความตกลงอาจเพิ่มไม่มากนัก โดยเฉพาะญี่ปุ่นนำเข้าสินค้าอุตสาหกรรมจากไทย ทั้งนี้เนื่องจากการทำธุรกิจนั้น ผู้ส่งออกและนำเข้าต้องใช้เวลาในการ

เจรจาทางธุรกิจ การทำความเข้าใจ การเยี่ยมชมโรงงาน ตรวจสอบความสามารถในการผลิต ส่งมอบสินค้า รวมทั้งที่ทั้งคู่อาจตัดสินสัญญาซื้อขายกับคู่ค้าประเทศอื่นๆ การเปลี่ยนสัญญาการสั่งซื้อจากแหล่งอื่นๆ มาประเทศไทย อาจทำไม่ได้ในระยะสั้น นอกจากนี้ นักลงทุนญี่ปุ่นก็มีโรงงานของตนเองกระจายอยู่ทั่วภูมิภาค รวมทั้งประเทศจีน ดังนั้นการย้ายคำสั่งซื้อมาไทยเนื่องจากประโยชน์ทางด้านภาษีศุลกากรลดลงนั้น ต้องใช้เวลาและอาจไม่มากดังที่คาด

ตารางที่ 3 การค้าสินค้าอุตสาหกรรมก่อนและหลังที่ความตกลง JTEPA มีผลใช้บังคับ

รายการสินค้าอุตสาหกรรม (HS 25-99)	พ.ย. 2549-ต.ค. 2550 (ก่อนมีความตกลง JTEPA 1 ปี)	พ.ย. 2550-ต.ค. 2551 (หลังมีความตกลง JTEPA 1 ปี)	พ.ย. 2551-ต.ค. 2552 (หลังมีความตกลง JTEPA 2 ปี)
มูลค่าการค้า	43,468	50,540	36,416
ญี่ปุ่นนำเข้าจากไทย (ไทยส่งออกไปญี่ปุ่น)	14,299	16,498	12,027
ญี่ปุ่นนำเข้าจากทั่วโลก	537,316	686,092	486,646
สัดส่วนการนำเข้าจากไทยในตลาดญี่ปุ่น	2.66	2.40	2.47
ไทยนำเข้าจากญี่ปุ่น (ญี่ปุ่นส่งออกมาไทย)	29,169	34,042	24,389
ไทยนำเข้าจากทั่วโลก	138,679	175,232	124,116
สัดส่วนการนำเข้าจากญี่ปุ่นในตลาดไทย	21.03	19.43	19.65
ดุลการค้าไทย	-14,870	-17,544	-12,362

หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐ

ที่มา: การคำนวณ

2) ผลกระทบทางการค้าสินค้าอุตสาหกรรม ในรายสาขา

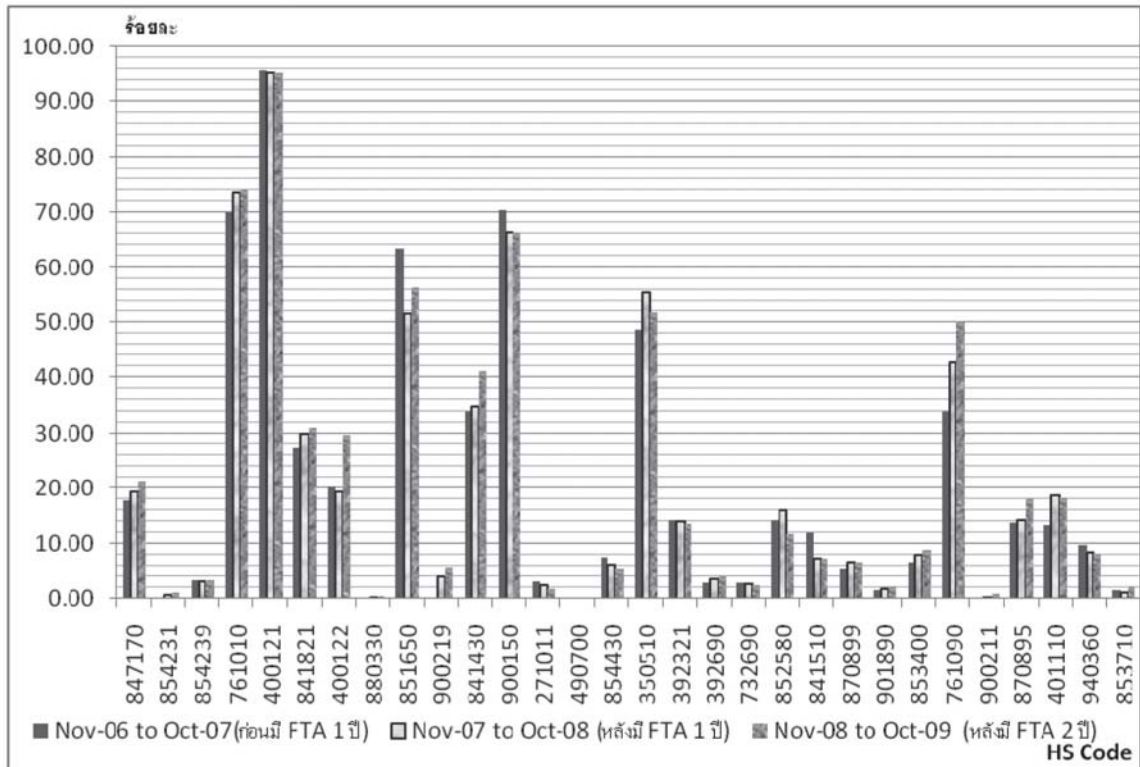
การวิเคราะห์โครงสร้างการค้าของสินค้าอุตสาหกรรมระหว่างไทยและญี่ปุ่นในช่วงก่อนและหลังที่ความตกลง JTEPA มีผลใช้บังคับในช่วงปลายปี 2550 นั้น จากการวิเคราะห์รายการสินค้า

อุตสาหกรรมที่มีมูลค่าการค้าสูงสุด 30 อันดับแรกของไทยกับญี่ปุ่น และรายการที่ญี่ปุ่นส่งออกมาไทยมากที่สุด 30 รายการแรก พบว่า สำหรับประเทศไทยแล้ว รายการสินค้าอุตสาหกรรมที่มีส่วนแบ่งตลาดในประเทศญี่ปุ่นขยายตัวเพิ่มขึ้น ถึงแม้จะไม่มีภาษีศุลกากรของญี่ปุ่นก่อนความตกลงก็ตาม คือ

อะลูมิเนียม ผลิตภัณฑ์พลาสติก ผลิตภัณฑ์ยาง ชิ้นส่วนยานยนต์ และสินค้ากลุ่มไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์และอุปกรณ์ก่อสร้าง ฯลฯ ส่วนมากเป็นสินค้าที่ญี่ปุ่นมีความต้องการและบางรายการเป็นสินค้าอุตสาหกรรมที่ญี่ปุ่นมาลงทุนในประเทศไทยเพื่อเป็นฐานการผลิตให้กับตนเองและส่งกลับไปประเทศตนเอง โดยชิ้นส่วนในการเก็บข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (พิกัด 847170) มีส่วนแบ่งของไทยในตลาดญี่ปุ่นเพิ่มมาตลอด จากก่อนความตกลงประเทศไทยมีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 17.73 และเพิ่มเป็น 19.43 และ 21.25 ในช่วงเวลาหลังความตกลง 1 ปี และ 2 ปี ตามลำดับ ตัวประมวลผลและตัวควบคุมที่ประกอบเข้ากับวงจรอิเล็กทรอนิกส์ (พิกัด 854231) มีส่วนแบ่งตลาดในช่วงเวลาดังกล่าวร้อยละ 0.28 ก่อนความตกลง และเป็นร้อยละ 0.53 และ 1.14 ตามลำดับช่วงหลัง JTEPA 1 และ 2 ปี และตู้เย็น (พิกัด 841821) มีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 27.21 ก่อนความตกลง JTEPA และเพิ่มเป็นร้อยละ 29.82 และ 31.07 ในช่วงหลังความตกลง 1 และ 2 ปี ตามลำดับ สำหรับสินค้าอีกประเภทที่ญี่ปุ่นมีฐานการผลิตในประเทศไทยมาก คือ เลนส์อื่นๆ (พิกัด 900219) ในช่วงเวลาเดียวกัน ประเทศไทยมีส่วนแบ่งตลาดเพิ่มขึ้นจากก่อนมี JTEPA ที่ 0.28 มาเป็น 3.91 และ 5.65 ในช่วงหลังความตกลงมีผลใช้บังคับหนึ่งและสองปีตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม ยังมีรายการสินค้าหลายรายการที่ไทยมีความได้เปรียบการแข่งขันโดยเปรียบเทียบแต่ไม่สามารถขยายส่วนแบ่งตลาดในญี่ปุ่นได้ภายหลังมีการลดภาษีศุลกากรลงจากความตกลงการค้า โดยไม่มีสัดส่วนการนำเข้าเพิ่มขึ้นของรายการอุตสาหกรรมของไทยนี้ตลอดช่วงภายหลัง JTEPA มีผลใช้บังคับทั้งหมด 17 รายการ แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างและรูปแบบการค้า (Trade Pattern) ไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก อาทิ ชุดสายไฟจุดระเบิดและชุดสายไฟอื่นๆ ชนิดที่ใช้กับ ยานยนต์ เรือ หรืออากาศยาน (พิกัด 854430) เด็กซ์ทรีน และโมดิไฟด์สตาร์ชอื่นๆ (พิกัด 350510) กล่อง ทีบ ทีบโปร่งและของที่คล้ายกันทำด้วยโพลีเมอร์ของเอทีลิน (พิกัด 392321) ของอื่นๆ ทำด้วยเหล็กหรือเหล็กกล้าที่ใช้เป็นส่วนประกอบในยานยนต์ (พิกัด 732690) (เครื่องปรับอากาศ พิกัด 841510) เฟอร์นิเจอร์อื่นๆ ที่ทำด้วยไม้ (พิกัด 940360) ซึ่งหากวิเคราะห์ในรายละเอียดของลักษณะสินค้าอุตสาหกรรมเหล่านี้ พบว่า ถึงแม้มีการผลิตในประเทศไทยมากและส่งออกมากเช่นกัน แต่เป็นการลงทุนของนักลงทุนญี่ปุ่นหรือร่วมลงทุน เพื่อส่งออกสินค้าเหล่านี้ไปยังโรงงานของตนเองที่ตั้งในที่อื่นๆ ไม่ใช่ญี่ปุ่น หรือไม่ก็มาจากสาเหตุที่สินค้าไทยยังต้องเจอกับมาตรการอื่นๆ ที่มีใช้ภาษีศุลกากรอีกมาก เช่น มาตรฐานอาหาร การห้ามนำเข้าน้ำตาลหรือการห้ามนำเข้าแป้ง (โมดิไฟด์สตาร์ช) รวมทั้งมาตรฐานเฟอร์นิเจอร์ ฯลฯ*

* อัตรภาษีศุลกากรของสินค้าที่มีความอ่อนไหว (Sensitive List) จะทยอยลดลงเหลือไม่เกินร้อยละ 20 ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2555 ส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรหรือต่อเนื่องจากเกษตรกรรม เช่น ไก่แช่เย็นแช่แข็ง เนื้อสัตว์ น้ามะเขือเทศ และขอสมะเขือเทศ และสำหรับ กล้วย สับปะรด โมลาสส์ เอสเทอร์ไฟด์สตาร์ช จะพิจารณาลดอัตรภาษีโควตาสำหรับสินค้าข้าว และน้ำตาลทราย เป็นรายการที่อยู่นอกรายการลดภาษี จะมีการเจรจาใหม่

ที่มา: การคำนวณ

ภาพที่ 2 ส่วนแบ่งตลาดของสินค้าส่งออกอุตสาหกรรม 30 อันดับแรกของไทยในตลาดญี่ปุ่นในช่วงก่อนและหลังมีความตกลง JTEPA

ส่วนแบ่งของสินค้าอุตสาหกรรมญี่ปุ่นที่มีศักยภาพสูง พบว่า มีส่วนแบ่งตลาดในประเทศไทยเพิ่มขึ้น อาทิ ส่วนประกอบของวงจรรวมที่ใช้ในทางอิเล็กทรอนิกส์ แทรกเตอร์ เบรก และเซอร์โวเบรก รวมทั้งส่วนประกอบของสินค้าดังกล่าว ทั้งนี้สินค้าที่เป็นส่วนประกอบเป็นสินค้าที่ญี่ปุ่นส่งมาเพื่อเป็นการสนับสนุนหรือเป็นส่วนประกอบให้กับฐานการผลิตของตนเองในประเทศไทย ดังนั้น ประโยชน์จากการลดภาษีศุลกากรเป็นการช่วยให้ผู้ลงทุนญี่ปุ่นในประเทศไทยสามารถลดต้นทุนการผลิตสินค้าสำเร็จรูปของตนเองในประเทศไทยลง สำหรับ แทรกเตอร์ (พิกัด 870190) ส่วนแบ่งตลาดสินค้านี้

ในประเทศไทยในปี 2550-2552 ซึ่งเป็นช่วงก่อนความตกลง 1 ปี และหลังความตกลง JTEPA 1 และ 2 ปี ตามลำดับ เพิ่มขึ้นมาโดยตลอด คือ ร้อยละ 68.84, 85.81 และ 86.41 ตามลำดับ ส่วนเบรก และเซอร์โวเบรก รวมทั้งส่วนประกอบของดังกล่าว (พิกัด 870830) มีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 74.71, 80.69 และ 83.69 ตามลำดับ และเคมีภัณฑ์จำพวกตัวก่อกองปฏิกิริยา ตัวเร่งปฏิกิริยาและสิ่งปรุงแต่งคະตะไลส์อื่นๆ (พิกัด 381590) มีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 40.29, 60.76 และ 67.72 ในช่วงเวลาดังกล่าว

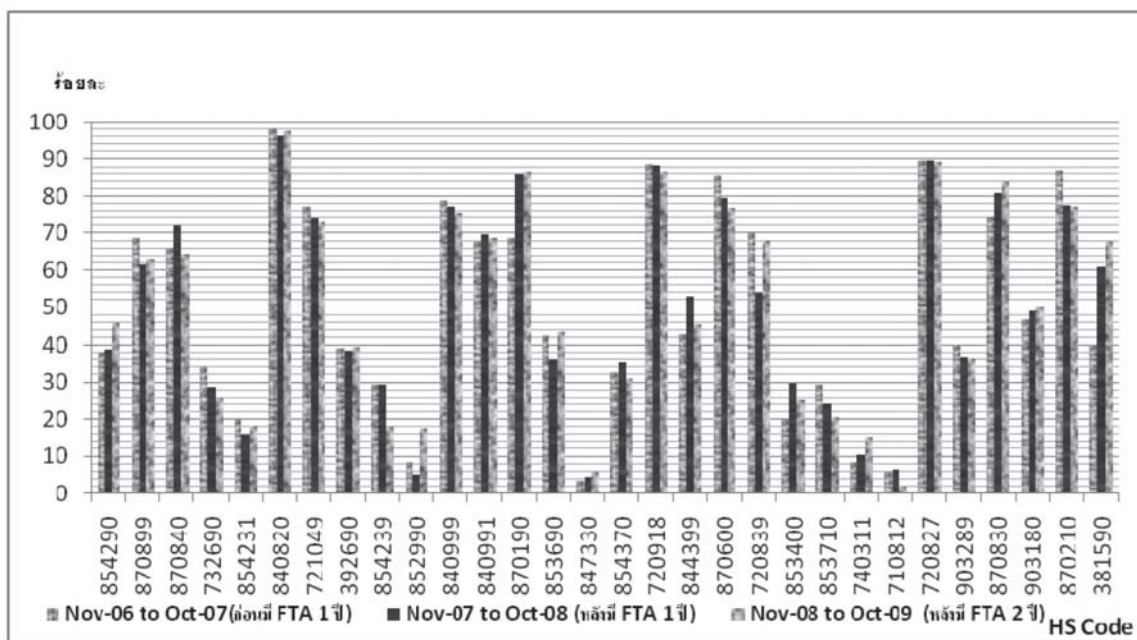
สำหรับรายการที่ญี่ปุ่นมีความสามารถในการส่งออก แต่ภายหลังมี JTEPA ส่วนแบ่งตลาดสินค้านี้ในประเทศไทยกลับลดลง ทั้งนี้เป็นเพราะรายการหลายรายการที่ญี่ปุ่นมีความสามารถสูง จัดอยู่ในรายการอ่อนไหวของประเทศไทย ทำให้การลดภาษีศุลกากรของประเทศไทยภายใต้ JTEPA ลงไม่มากหรือไม่ลดในช่วงแรกๆ ของความตกลง ทำให้ญี่ปุ่นหันไปใช้ประโยชน์จากข้อตกลงความร่วมมือเศรษฐกิจอาเซียนญี่ปุ่นที่ครอบคลุมกว้างและมากกว่า JTEPA โดยผลิตจากฐานการผลิตของตนเองในประเทศอาเซียนแทนและส่งมาประเทศไทย ทำให้การนำเข้าจากประเทศญี่ปุ่นมีสัดส่วนลดลง แต่เพิ่มในสัดส่วนการค้ากับอาเซียนแทน สินค้าเหล่านี้ที่สำคัญ คือ ส่วนประกอบและอุปกรณ์ประกอบอื่นๆ ของเครื่องพิมพ์ เครื่องจักรทำสำเนา เครื่องโทรสาร (พิกัด 844399) แซลชีส์ที่มีเครื่องยนต์ติดตั้ง (พิกัด 870600) ผลิตภัณฑ์แผ่นรีดทำด้วยเหล็กหรือเหล็กกล้าไม่เจือ เป็นมันวน ไม่ได้ทำ

มากกว่าการรีดร้อน และมีความหนาน้อยกว่า 3 มิลลิเมตร (พิกัด 720827)* อุปกรณ์ และเครื่องอุปกรณ์อื่นๆ ใช้สำหรับบังคับหรือควบคุมโดยอัตโนมัติ (พิกัด 903289) ยานยนต์สำหรับขนส่งบุคคลตั้งแต่สิบคนขึ้นไปมีเครื่องยนต์สันดาปภายในแบบมีลูกสูบที่จุดระเบิดแบบการอัด (พิกัด 870210) ส่วนประกอบอื่นๆ ที่เหมาะสำหรับใช้เฉพาะหรือส่วนใหญ่ใช้กับเครื่องส่งสำหรับวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ เครื่องเรดาร์ มอนิเตอร์ และเครื่องฉาย ฯลฯ (พิกัด 852990) ส่วนประกอบที่เหมาะสมใช้เฉพาะหรือส่วนใหญ่ใช้กับเครื่องยนต์ประเภทที่สันดาปภายในแบบลูกสูบชนิดจุดระเบิดด้วยประกายไฟ (พิกัด 840991) และเครื่องอุปกรณ์ไฟฟ้าอื่นๆ ที่ใช้สำหรับตัดต่อหรือป้องกันวงจรไฟฟ้า เช่น ตัวชั่วคราวและตัวลัมพัสสำหรับสายไฟฟ้าและเคเบิลรวมทั้งเวเฟอร์โพลีเมอร์ (พิกัด 853690) ฯลฯ**

* สินค้าเหล็กรีดร้อนใน JTEPA ประเทศไทยถือว่าเป็นสินค้าอ่อนไหวของไทยและมีโควตานำเข้า โดยทุกปีจะมีการประชุมร่วมคณะกรรมการระหว่างสองประเทศเพื่อกำหนดโควตานำเข้าของไทย และสำหรับรายการที่มีอัตราภาษีศุลกากรเกินร้อยละ 60 ในบางรายการจะลดลงเหลือร้อยละ 60 ในปี 2560

** ประเทศไทยยืนยันที่จะให้ภาษีหมวดยานยนต์คงเดิมที่ร้อยละ 80 ใน JTEPA และลดลงรายปีร้อยละ 5 จนถึงร้อยละ 65 ในปี 2555 สำหรับยานยนต์ที่มีเครื่องยนต์เกิน 3,000 cc. เท่านั้น ในขณะที่ภายใต้ ATIGA ภาษีศุลกากรสำหรับสินค้าเหล่านี้ลดลงเหลือ 0 ในทุกรายการ

ที่มา: การคำนวณ

ภาพที่ 3 ส่วนแบ่งตลาดของสินค้าอุตสาหกรรมนำเข้า 30 อันดับแรกของญี่ปุ่นในตลาดไทยในช่วงก่อนและหลังมีความตกลง JTEPA

3.4 การวิเคราะห์ผลกระทบของข้อตกลง JTEPA ต่อเศรษฐกิจและภาคอุตสาหกรรม

การวิเคราะห์ผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้าระหว่างประเทศไทยและญี่ปุ่น ด้วยการใช้แบบจำลองการค้าระหว่างประเทศ GTAP ซึ่งเป็นแบบจำลองคำนวณดุลยภาพทั่วไปแบบหลายประเทศ (Multi-country Computable General Equilibrium Model) ที่ครอบคลุม 113 เขตเศรษฐกิจ และ 57 อุตสาหกรรม โดยแบบจำลองดังกล่าวมุ่งเน้นวิเคราะห์ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงภาษีศุลกากรจากข้อตกลงทางการค้าต่อภาคการค้าระหว่างประเทศ ภาคการผลิต ปัจจัยการผลิต และการเปลี่ยนแปลงของสวัสดิการสังคม (Social Welfare) ของประเทศไทยและญี่ปุ่น โดยให้อัตราภาษีศุลกากรของทั้งสองประเทศเป็นศูนย์ทุกรายการสินค้า ซึ่ง

ผลการศึกษาพบสาระสำคัญ ดังนี้

1. ทั้งสองประเทศจะได้ประโยชน์จากการเปิดเสรีการค้า โดยผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของทั้งไทยและญี่ปุ่นเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของไทยเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.56 ในขณะที่ของญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.17

2. สำหรับประเทศไทย ปัจจัยหลักของการเจริญเติบโตดังกล่าวมาจากการขยายตัวของภาคบริการภายในประเทศร้อยละ 3.45 และการขยายตัวของการลงทุนภายในประเทศร้อยละ 20.89 ซึ่งการขยายตัวของการลงทุนดังกล่าวเป็นผลมาจากการลดลงของราคาปัจจัยทุน และการนำเข้าในรูปแบบสินค้าทุนและวัตถุดิบในภาคการผลิตที่เพิ่มขึ้น ถึงแม้ว่าการส่งออกจะลดลงร้อยละ 1.77 และการนำเข้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.54 อย่างไรก็ตาม การ

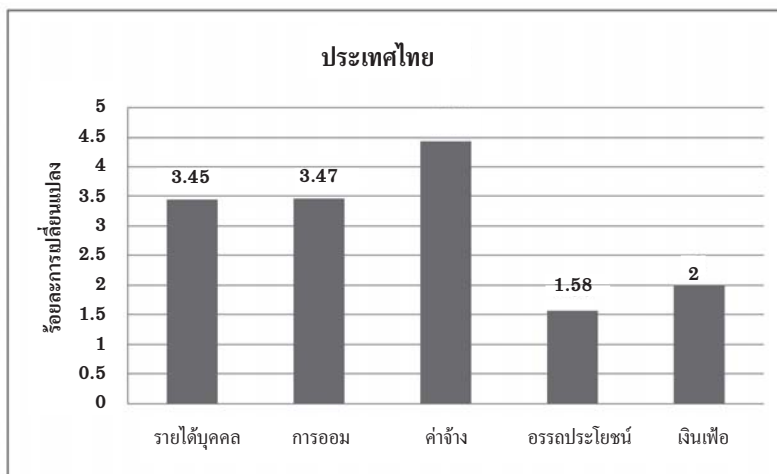
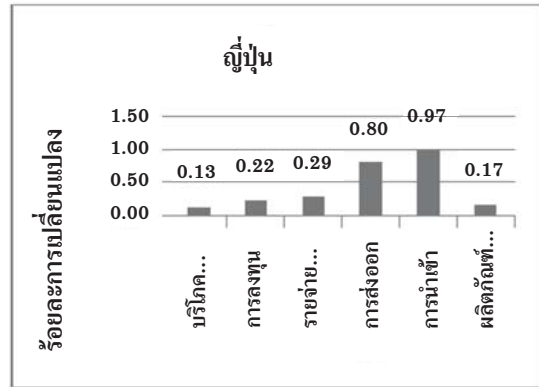
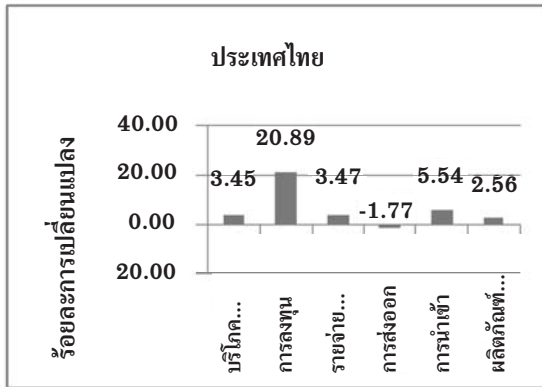

ลดอัตราภาษีภายใต้ JTEPA ดังกล่าวส่งผลให้ประเทศไทยเกินดุลการค้า 10.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

3. การส่งออกของประเทศไทยไปญี่ปุ่นอาจไม่ได้ประโยชน์มากนักในภาพรวมทั้งนี้เป็นเพราะสัดส่วนการค้าของไทยกับญี่ปุ่นคิดเป็นร้อยละ 10 ของมูลค่าการส่งออก และรายการสินค้าส่งออกที่สำคัญของไทยไปญี่ปุ่นนั้นส่วนมากเป็นสินค้าอุตสาหกรรม ได้แก่ ยานยนต์ เครื่องจักร ฯลฯ ซึ่งอัตราภาษีศุลกากรก่อนมีความตกลงการค้าเสรี

ก็เท่ากับศูนย์หรือต่ำมากอยู่แล้ว ดังนั้น การยกเลิกภาษีศุลกากรจึงไม่มีผลต่อการส่งออกเพิ่มขึ้นแต่ประการใด

4. ประชาชนในประเทศไทยมีรายได้ต่อบุคคลเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 3.45 เนื่องจากค่าจ้างแรงงานที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.42 โดยรายได้ต่อบุคคลที่เพิ่มขึ้นซึ่งสูงกว่าการเพิ่มขึ้นของระดับเงินเฟ้อที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.0* จึงส่งผลให้การออมของประชาชนเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.47 โดยในท้ายที่สุดแล้วประชาชนจะได้รับอรรถประโยชน์รวมเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.58

ที่มา: การคำนวณ

ภาพที่ 4 ผลกระทบต่อเศรษฐกิจมหภาคของไทยและญี่ปุ่น

* รายได้เพิ่มขึ้นส่งผลต่อการบริโภคที่สูงขึ้น ทำให้อุปสงค์รวมในประเทศเพิ่มขึ้น สร้างแรงกดดันต่อเงินเฟ้อที่เพิ่มขึ้น

5. ค่าจ้างแรงงานที่เพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 4.42 ซึ่งเป็นผลมาจากการขยายตัวการผลิตที่เพิ่มขึ้น ทำให้อุปสงค์ของแรงงานเพิ่มขึ้น

6. สำหรับภาคอุตสาหกรรมเฉพาะแล้ว มูลค่าผลผลิตทั้งหมดมีอัตราขยายตัวเมื่อเทียบกับกรณีฐานร้อยละ 1.92 โดยมูลค่าผลผลิตในภาคอุตสาหกรรมมีมูลค่าเพิ่มขึ้นในอุตสาหกรรมที่

ประเทศไทยมีการส่งออกสูงและมีความสามารถในการแข่งขัน เช่น ยาง ฯลฯ ส่วนยานยนต์ ความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้นจากผลผลิตที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้น เนื่องจากการส่งออกของไทยไปญี่ปุ่นจะเพิ่มขึ้น และนอกจากนี้ ยังจะพบการเพิ่มขึ้นของการผลิตในสาขาที่ญี่ปุ่นมีอัตราภาษีศุลกากรสูง เช่น อุตสาหกรรมอาหาร น้ำตาล และเครื่องดื่ม ฯลฯ

ตารางที่ 4 การเปลี่ยนแปลงของมูลค่าผลผลิตรายสาขาอุตสาหกรรม

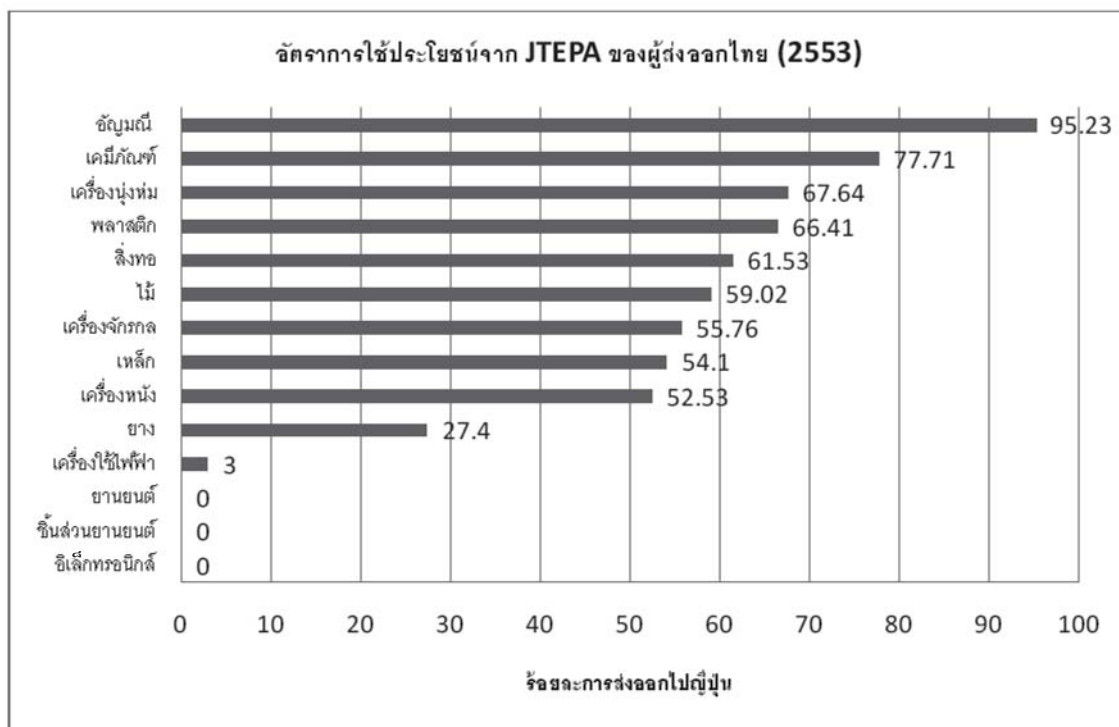
กลุ่มสินค้า	การเปลี่ยนแปลงมูลค่าผลผลิต (ร้อยละ)	การเปลี่ยนแปลงความต้องการแรงงาน (ร้อยละ)
น้ำตาล	18.22	11.42
ผลิตภัณฑ์อาหารอื่นๆ	2.59	0.15
เครื่องดื่ม (แอลกอฮอล์และยาสูบ)	2.77	0.14
สิ่งทอ	-6.02	-7.54
เครื่องแต่งกาย	-0.83	-2.79
ผลิตภัณฑ์หนัง	-1.10	-3.03
ผลิตภัณฑ์ไม้	-7.54	-10.11
ผลิตภัณฑ์กระดาษและสิ่งพิมพ์	-3.52	-4.33
ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียมและถ่านหิน	-0.26	-0.99
เคมีภัณฑ์ ยาง และพลาสติก	-8.18	-9.77
ผลิตภัณฑ์แร่อื่นๆ	8.02	5.5
เหล็ก	0.02	0.65
โลหะอื่นๆ	-3.76	-4.6
ผลิตภัณฑ์โลหะ	-4.33	-4.7
ยานยนต์และชิ้นส่วน	2.78	3.34
อุปกรณ์การขนส่งอื่นๆ	-4.51	-5.7
อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์	-2.41	-3.27
เครื่องจักรและอุปกรณ์อื่นๆ	-0.85	-1.25
ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมอื่นๆ	-3.67	-5.61
ไฟฟ้า	0.87	-1.57
การผลิตก๊าซธรรมชาติและการจัดส่ง	0.71	-2.55

ที่มา: การคำนวณ

4. การใช้ประโยชน์จากความตกลง JTEPA

อัตราการใช้ประโยชน์จาก JTEPA ของผู้ส่งออกไทย พบว่า อยู่ที่ร้อยละ 56.29 ของมูลค่าการส่งออกรวมของไทยไปญี่ปุ่น โดยภาคเกษตรใช้ประโยชน์กว่าร้อยละ 75.38 เนื่องจากผู้ส่งออกสินค้าเกษตรไทยไปญี่ปุ่นส่วนใหญ่เป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ที่มีการจัดการด้านการผลิต มาตรฐาน และการควบคุมมาตรฐานวัตถุดิบตามเงื่อนไขของญี่ปุ่นได้ดี และมีส่วนในการเจรจาและกำหนดท่าทีในการเจรจาความตกลงฉบับนี้มาตลอดทำให้มีความเข้าใจ

และการหาช่องทางได้เป็นอย่างดี สำหรับภาคอุตสาหกรรมสำคัญๆ ที่มีการใช้ประโยชน์ใน JTEPA พบว่า ผู้ส่งออกในสาขาอัญมณี เซรามิก และเคมีภัณฑ์ มีอัตราการใช้ประโยชน์มากที่สุดสามอันดับแรก ในขณะที่สาขาที่มีมูลค่าการค้าสูง คือ ยานยนต์ ชิ้นส่วนประกอบยานยนต์ และอิเล็กทรอนิกส์ มีสัดส่วนการใช้ที่ร้อยละศูนย์ ก็เพราะอัตราภาษีศุลกากรของญี่ปุ่นในรายการสินค้านี้ต่ำอยู่แล้วก่อนที่จะมี JTEPA ดังนั้น ผู้ส่งออกไทยไม่จำเป็นต้องไปยื่นขอใช้สิทธิประโยชน์จากความตกลงดังกล่าว

ที่มา: การคำนวณ

ภาพที่ 5 อัตราการใช้ประโยชน์จาก JTEPA ของผู้ส่งออกไทยในรายสาขาอุตสาหกรรม

สาเหตุสำคัญที่ผู้ส่งออกไทยมีการใช้สิทธิประโยชน์จากความตกลง JTEPA ในอัตราค่อนข้างต่ำเพียงร้อยละ 56.29 ทั้งๆ ที่ความตกลงดังกล่าวมีผลใช้มามากกว่า 2 ปีแล้ว ทั้งนี้เป็นเพราะสิทธิประโยชน์จากการลดภาษีศุลกากรของญี่ปุ่นไม่ได้สร้างความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบให้กับสินค้าไทยในตลาดญี่ปุ่นมากนัก ทั้งนี้เนื่องจากญี่ปุ่นได้ลงนามความตกลงการค้าเสรีกับหลายประเทศ โดยเฉพาะกลุ่ม ASEAN ที่มีลักษณะความชำนาญในการผลิตในอุตสาหกรรมที่คล้ายกับประเทศไทย กอปรกับเงื่อนไขของผลประโยชน์ของ ASEAN-JAPAN ค่อนข้างกว้างขวางมากกว่า นอกจากนี้แล้ว อัตราภาษีศุลกากรในภาคอุตสาหกรรมของประเทศญี่ปุ่นก่อนความตกลง JTEPA อยู่ในอัตราค่อนข้างต่ำอยู่แล้ว และเมื่อมีการลดอัตราภาษีศุลกากรลงหลังจากความตกลงมีผลใช้บังคับ ส่งผลกระทบต่อความได้เปรียบให้กับภาคอุตสาหกรรมไทยได้ไม่มากพอที่จะแย่งส่วนแบ่งตลาดสินค้าอุตสาหกรรมในตลาดญี่ปุ่นจากคู่แข่งโดยเฉพาะจากจีนได้ไม่มาก นอกจากนี้ การสอบถามผู้ประกอบการกว่า 200 รายของสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม พบว่า ผู้ประกอบการรายย่อยๆ ในหลายสาขาไม่ทราบข้อมูลรายละเอียดของความตกลงดังกล่าว และข้อมูลการดำเนินงานเพื่อให้ตนสามารถใช้ประโยชน์ และบางรายยังไม่พร้อมที่ต้องลงทุนปรับตัวการผลิตเพื่อให้สามารถผลิตสินค้าตามมาตรฐานการนำเข้าของญี่ปุ่น* นอกจากนี้ ข้อมูลที่ผู้ส่งออกต้องแจ้งต่อ

หน่วยงานที่รับรองแหล่งกำเนิดสินค้ามีจำนวนมากและยุ่งยาก รวมทั้งการทำเอกสารจำนวนมากทำให้ผู้ประกอบการหลายรายไม่ยอมใช้ประโยชน์จากข้อตกลง JTEPA

สำหรับผู้ส่งออกญี่ปุ่นยังมองประเด็นปัญหาของการใช้ประโยชน์จาก JTEPA อยู่มาก และจากการสัมภาษณ์หน่วยงานญี่ปุ่นจำนวน 9 หน่วยงาน** พอสรุประเด็นปัญหาที่น่าสนใจ ดังนี้

1. ผู้ส่งออกญี่ปุ่นยังมองว่าประเทศไทยยังมีการสร้างมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภาษีศุลกากร (NTM/NTB) อยู่ในหลายประการ คือ กรณีการเก็บภาษีการทุ่มตลาด (Anti Dumping) ของเหล็กนำเข้า และการสร้างมาตรฐานผลิตภัณฑ์เหล็กนำเข้า เพราะมองเห็นว่าในหลักการทั่วไปแล้ว มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมควรกำหนดสำหรับสินค้าสำเร็จรูปที่บริโภคโดยครัวเรือน เพื่อประโยชน์และความปลอดภัยสำหรับผู้บริโภค ไม่ใช่กำหนดมาตรฐานในสินค้าที่เป็นวัตถุดิบ เนื่องจากผู้นำวัตถุดิบไปใช้เพื่อผลิตสินค้าสำเร็จรูปจะคัดเลือกในการใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพอยู่แล้ว

2. จำเป็นต้องใช้เวลานานพอสมควรที่จะสร้างความสัมพันธ์ในระดับธุรกิจจนสามารถสร้างคำสั่งซื้อขายระหว่างกันได้ อาจจะใช้เวลาประมาณกว่าปีหรือมากกว่า ถึงแม้ว่าอัตราภาษีศุลกากรและอุปสรรคการค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่นถูกกำจัดหรือลดลงแต่ก็ไม่อาจจะทำให้ผู้นำเข้าญี่ปุ่นหันมาสั่งซื้อ

* ข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อย ภายใต้การศึกษา โครงการการแสวงหาผลประโยชน์จากข้อตกลงการค้าเสรี ระยะที่ 4 ของสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม

** Ministry of Economy, Trade and Industry (METI), Customs and Tariff Bureau, Office of Partnership, Ministry of Finance, Japanese Automotive Manufacturers Association (JAMA), Nippon Keidanren, Japan External Trade Organization (JETRO), Mitsui & Co., Ltd., Japan Textiles Importers Association (JTIA), Japan Iron and Steel Federation (JISF), Japan Electronics and Information Technologies Industries Association (JEITA)

สินค้าจากประเทศไทยได้ในเวลาอันรวดเร็ว ทั้งนี้เนื่องจากผู้นำเข้ายังมีสัญญาซื้อขายในระยะยาวผูกพันกับผู้ขายรายเดิมๆ อยู่ก่อนหน้านี้แล้ว และก่อนจะหันมาซื้อสินค้าจากไทย ผู้นำเข้าญี่ปุ่นจำเป็นต้องมีการมาตรวจสอบธุรกิจของคู่ค้าชาวไทยอย่างละเอียดในทุกเรื่องทั้งคุณภาพ ราคา ความมั่นคง และต่อเนื่องในการส่งมอบสินค้า ฯลฯ ที่ผ่านมาจะเห็นว่าผู้ค้าญี่ปุ่นเดินมาเยี่ยมและพูดคุยกับผู้ค้าผู้ผลิตคนไทยหลายต่อหลายครั้งเพื่อเก็บข้อมูลต่างๆ ก่อนตัดสินใจ ทำให้มีความล่าช้า (time lag) ในการดำเนินงานตามความตกลงค่อนข้างนาน

3. รายการสินค้าบางรายการที่ญี่ปุ่นมีศักยภาพสูง เช่น ชิ้นส่วนยานยนต์ ยานยนต์ และเหล็กแผ่น ฯลฯ และต้องการส่งมายังประเทศไทยจำนวนมาก เพื่อเพิ่มส่วนแบ่งตลาดในภูมิภาคนี้ และเพื่อสนับสนุนฐานการผลิตสินค้าญี่ปุ่นในประเทศไทย ในกรอบ JTEPA ประเทศไทยยังคงอัตราภาษีศุลกากรไว้สูงหรือกำหนดอัตราภาษี โควตานำเข้าไว้ อยู่ ทำให้ญี่ปุ่นหันไปมองภาพรวมและใช้ประโยชน์ของความตกลงระหว่างอาเซียนกับญี่ปุ่นแทน JTEPA มากขึ้น

4. ทุกหน่วยงานที่ทำการสัมภาษณ์ไม่มีปัญหาในการใช้ประโยชน์จากความตกลง JTEPA เนื่องจากมีข้อมูลและทราบข่าวสารเป็นอย่างดี มีส่วนที่รับผิดชอบในเรื่องนี้เป็นการเฉพาะ นอกจากนี้บริษัทเอกชนส่วนมากจะมอง JTEPA เป็นส่วนหนึ่งของความตกลงทั้งหมดที่ญี่ปุ่นมีอยู่กับประเทศคู่ค้าทั้งหมด และในแต่ละกรณีจะพยายามเลือกใช้ความตกลงฉบับที่ให้ผลประโยชน์กับตนเองสูงสุด สำหรับ JTEPA แล้ว ผู้นำเข้าส่งออกญี่ปุ่นส่วนมากจะใช้ค่อนข้างน้อย แต่จะใช้ประโยชน์จาก ASEAN-JAPAN มากกว่า เพราะครอบคลุมและไม่ต้องเสีย

เวลาและต้นทุนในการบริหารเพื่อแยกแยะในการจัดการเป็นรายประเทศหากต้องส่งออกมาหรือนำเข้าจากกลุ่มอาเซียน

5. สรุป

ความตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดระหว่างไทยและญี่ปุ่น (JTEPA) ที่มีการลงนามตั้งแต่ตุลาคม 2550 นั้น ถึงแม้ว่าจากความสามารถในการแข่งขันแสดงให้เห็นว่ารายการสินค้าของทั้งสองประเทศอาจจะไม่สนับสนุนและเกื้อกูลกันอย่างไร้ภัยสำคัญก็ตาม แต่การศึกษาในภาพรวมจากรูปแบบดุลยภาพทั่วไป (General Equilibrium Model) พบว่า การเปิดการค้าเสรีระหว่างกันจะทำให้ทั้งสองประเทศมีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริง (Real GDP) เพิ่มขึ้น โดยของประเทศไทยเพิ่มร้อยละ 2.56 ในขณะที่ของญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 0.19 การจ้างงานเพิ่มขึ้น รายได้ และสวัสดิการของผู้บริโภคทั้งสองประเทศสูงขึ้น แต่แนวโน้มการค้าที่เพิ่มขึ้นของทั้งสองประเทศจากการลดภาษีศุลกากรในแนวคิดของ Trade Creation และ Trade Diversion ในช่วงสองปีภายหลังที่ความตกลงมีผลใช้บังคับยังมีน้อย รวมทั้งอัตราการใช้ประโยชน์จากความตกลง JTEPA ของผู้ส่งออกยังคงมีในอัตราต่ำ ทั้งนี้ น่าจะเป็นผลมาจากที่ประเทศไทยและญี่ปุ่นต่างมีข้อตกลงการค้ากับประเทศต่างๆ จำนวนมาก โดยเฉพาะประเทศไทยที่มีข้อตกลงการค้าเสรีกับอาเซียนและเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญที่สุด รวมทั้งญี่ปุ่นที่มีความตกลงการค้าเสรีกับกลุ่มประเทศอาเซียนที่มีโครงสร้างรายได้เปรียบในสินค้าอุตสาหกรรมคล้ายๆ กับไทย นอกจากนี้ สินค้าที่เคลื่อนย้ายระหว่างไทยกับญี่ปุ่นอาจจะมีการไหลอ้อมผ่านประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆ ก่อนมาไทย ทำให้ผลของการสร้างการค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่น

ภายใต้ JTEPA มีผลน้อยกว่าที่ควรจะเป็น นอกจากนี้ ผู้ส่งออกไทยขนาดกลางและขนาดย่อมมีความเข้าใจในความตกลงน้อยมาก ดังนั้น รัฐควรจะเร่งสร้างความเข้าใจให้กับผู้ส่งออกไทยใช้ประโยชน์จากความตกลงให้มากขึ้น รวมทั้งการสร้างเชื่อมโยงยกระดับธุรกิจระหว่างผู้ค้าสองประเทศ

บรรณานุกรม

- กระทรวงต่างประเทศ. 2549. **เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น** [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: <http://www.mfa.go.th/jtepa>
- ปัทมาวดี โพชนุกูล ชูชุกิ. 2547. **นโยบายและมาตรการความปลอดภัยด้านอาหารของญี่ปุ่นกับผลกระทบและความพร้อมของไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ภัทรพร เพ็งหลัง. 2550ก. **การใช้ประโยชน์จาก JTEPA/MRA**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม.
- _____. 2550ข. **ผลิตภัณฑ์ในขอบข่าย JTEPA/MRA**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม.
- วิลาวัลย์ วรินทร์รักษ์. 2550. “นโยบายและบทบาทของรัฐบาล.” **ไทยแลนด์ Business Week** 1, 1: 54-55.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2549. **โครงการศึกษาการปรับโครงสร้างอัตราภาษีศุลกากรในภาคอุตสาหกรรม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม.
- _____. 2553. **โครงการการแสวงหาผลประโยชน์จากข้อตกลงการเปิดเสรี ระยะที่ 4**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเศรษฐกิจ

- อุตสาหกรรม.
- สำนักงานเจรจาเขตการค้าเสรีไทย-ญี่ปุ่น. 2550. **โครงการวิจัยข้อสังเกตต่อร่างความตกลง JTEPA** [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: <http://www.mfa.go.th/jtepa>
- Ando, Mitsuyo. 2007. **Impacts of Japanese FTAs/EPAs: Post Evaluation from the Initial Data** [Online]. Available: www.rieti.go.jp/jp/publications/dp/07e041.pdf
- ASEAN-Japan Center. 2007. **ASEAN-Japan Statistical Pocketbook 2007** [Online]. Available: <http://www.asean.or.jp/eng>
- Balassa, B. 1965. “Trade Liberalisation and Revealed Comparative Advantage.” **The Manchester School** 33: 99-123.
- Freund, Caroline L. 2000. “Spaghetti Regionalism.” In **FRB International Finance Discussion Paper**, pp. 4-15. Washington DC: World Bank.
- Grossman, Gene M., and Helpman, Elhanan. 1991. **Innovation and Growth in the Global Economy**. Cambridge, MA: MIT Press.
- Japan. Ministry of Economy, Trade and Industry. 2007. **White Paper on International Economy and Trade 2007** [Online]. Available: <http://www.meti.go.jp>
- Japan External Trade Organization. 2006. **JETRO Report Examines Effects on Japan-Mexico EPA One Year after its Entry into Force** [Online]. Available: <http://www.jetro.go.jp>

_____. 2007. **Japanese-Affiliated Manufacturers in Asia – ASEAN and India** [Online]. Available: <http://www.jetro.go.jp>

Krugman, Paul R., and Obstfeld, Maurice. 2009. **International Economics: Theory and Policy**. 8th ed. Boston: Addison-Wesley.

Okayama, Hidehiro. 2007. **Use of Preferential Treatment Under FTA** [Online]. Available: <http://www.rieti.go.jp/jp/>

[events/07032201/pdf/2-3-2__okayama__presentation__en.pdf](http://www.rieti.go.jp/jp/publications/dp/08e002.pdf)

Takahashi, Katsuhide., and Urata, Shujiro. 2008. **On the Use of FTAs by Japanese Firms** [Online]. Available: <http://www.rieti.go.jp/jp/publications/dp/08e002.pdf>

Vernon, R. 1966. "International Investment and International Trade in the Product Cycle." **Quarterly Journal of Economics** 80: 190-207.

Assistant Professor Dr. Somchai Harnhirun earned his Ph.D. Degree in Economics from Concordia University, Quebec, Canada. He is now serving in the Ministry of Industry, Thailand, as Inspector General. He also works as a part-time lecturer of various economics courses at the University of the Thai Chamber of Commerce. His current research focuses on Manufacturing Competitiveness and Productivity Enhancement.